

Pynciau busnes ac astudiaethau cymdeithasol Safon Uwch

Teitl yr adroddiad:

Pynciau busnes ac astudiaethau cymdeithasol Safon Uwch

Manylion yr adroddiad

Mae'r adroddiad hwn yn ymateb i gais am gyngor yn llythyr cylch gwaith blynyddol y Gweinidog Addysg i Estyn ar gyfer 2018-2019. Mae'n adrodd ar safonau, darpariaeth ac arweinyddiaeth Safonau Uwch y Dystysgrif Addysg Gyffredinol (TAG) mewn busnes ac astudiaethau cymdeithasol yn y chweched dosbarth mewn ysgolion ac mewn colegau addysg bellach.

Crynodeb o'r prif ganfyddiadau

Mae'r adroddiad yn rhoi trosolwg o'r heriau a'r arfer dda ar gyfer safonau, darpariaeth ac arweinyddiaeth wrth gynorthwyo dysgwyr sy'n astudio meysydd pwnc penodol ar lefel Safon Uwch yn y chweched dosbarth mewn ysgolion ac mewn colegau addysg bellach.

Safonau

Mae llawer o ddysgwyr yn dechrau astudio pynciau busnes ac astudiaethau cymdeithasol am y tro cyntaf pan fyddant yn dechrau yn y chweched dosbarth neu'r coleg. Mae llawer ohonynt yn gwneud cynnydd cadarn yn eu hastudiaethau ac mae ychydig yn gwneud cynnydd eithriadol, o gymharu â'u manau cychwyn. Nid yw lleiafrif o ddysgwyr yn symud ymlaen o UG i gwblhau astudiaethau Safon Uwch neu nid ydynt yn cyflawni cystal ag y gallent. Mae cyfran fwy o lawer o ferched na bechgyn yn dewis astudio'r gyfraith, seicoleg neu gymdeithaseg ac mae cyfran fwy o lawer o fechgyn na merched yn dewis astudio astudiaethau busnes neu economeg. Mae merched yn perfformio'n well na bechgyn mewn pynciau busnes ac astudiaethau cymdeithasol yn y rhan fwyaf o ddangosyddion graddau uchel mewn Safon Uwch ac UG (graddau A*-C ac A-C, yn y drefn honno).

Mae'r rhan fwyaf o'r dysgwyr yn mwynhau astudiaethau Safon Uwch ac mae llawer ohonynt yn dangos diddordeb brwd mewn materion cyfoes, yn enwedig mewn pynciau fel economeg, a llywodraeth a gwleidyddiaeth. Mae gan leiafrif ohonynt ddyheadau i astudio pynciau busnes neu astudiaethau cymdeithasol ar lefel addysg uwch. Mae'r rhan fwyaf o'r dysgwyr yn dangos agweddau cadarnhaol at ddysgu ac ymdeimlad cryf o falchder yn eu gwaith. Mae llawer ohonynt yn rheoli'u hamser yn effeithlon ac yn trefnu'u ffeiliau gwaith yn effeithiol. Mae lleiafrif o ddysgwyr yn gorddibynnu ar gymorth a deunyddiau a ddarperir gan eu hathrawon ac nid ydynt yn gwneud digon o ymchwil annibynnol. Mae gan y rhan fwyaf o'r dysgwyr ddealltwriaeth glir o'u cryfderau eu hunain a'r hyn y mae arnynt angen ei wneud i wella. Mewn ychydig achosion, nid yw dysgwyr yn adeiladu ar adborth athrawon i wella'u gwaith.

Mae llawer o ddysgwyr yn gwneud cynnydd cryf wrth ddatblygu'u medrau ysgrifennu, yn enwedig trwy waith traethawd ac ymchwil, er bod ychydig yn

cynhyrchu gwaith nad yw'n ddigon gwerthusol. Mae llawer o ddysgwyr yn dangos medrau rhifedd cryf mewn busnes, economeg a seicoleg, ond nid yw ychydig ohonynt yn ymdrin â data a'i ddadansoddi yn hyderus. Nid yw llawer o ddysgwyr yn datblygu ac yn defnyddio'u medrau technoleg gwybodaeth a chyfathrebu yn ddigon da i wella'u gwaith, er enghraifft trwy ddefnyddio pecynnau ystadegau i ddadansoddi a chyflwyno data mewn prosiectau ymchwil. Mae llawer o ddysgwyr yn datblygu medrau cryf o ran datrys problemau ac maent yn cymhwyso'r rhain yn hyderus mewn cyd-destunau newydd.

Mae llawer o ddysgwyr yn datblygu medrau penodol mewn cyrsiau busnes ac astudiaethau cymdeithasol. Mae'r rhain yn cynnwys cymhwyso modelau a chysyniadau damcaniaethol i'r byd go iawn, a dehongli a gwerthuso gwybodaeth o ffynonellau cymhleth, gan gynnwys y cyfryngau a chyfnodolion academaidd. Maent yn datblygu'r gallu i gyflwyno dadl a thrafod rhinweddau safbwyntiau gwahanol. Mae dysgwyr yn cydnabod nad oes un ateb cywir yn aml mewn busnes ac astudiaethau cymdeithasol, a bod angen iddynt ddewis o blith amrywiaeth o ddehongliadau dilys a chyfiawnhau eu dewis, trwy gyflwyno dadl resymegol.

Darpariaeth

Mae ychydig ysgolion a cholegau'n cynnig holl ystod y pynciau busnes ac astudiaethau cymdeithasol, ac mae llawer yn cynnig rhai, ond nid pob un, o'r pynciau hyn. Yn gyffredinol, mae tuedd i ehangder cynnig y cwricwlwm berthyn yn uniongyrchol i nifer y dysgwyr. Mae ychydig ddarparwyr yn cynnig un neu fwy o bynciau mewn partneriaeth â chanolfannau eraill. Mae bron bob un o'r canolfannau yn sicrhau bod pynciau'n parhau o UG i Safon Uwch, er y gall meintiau dosbarthiadau amrywio'n helaeth.

Mae'r rhan fwyaf o ysgolion a cholegau yn galluogi dysgwyr i ennill cipolwg cyfyngedig yn unig i natur pynciau'r gwyddorau cymdeithasol cyn iddynt ddewis eu pynciau Safon Uwch. Hefyd, nid yw ychydig o ddysgwyr yn cael digon o arweiniad ar ddewis cyfuniadau o bynciau sy'n briodol i'w dyheadau gyrfa a dilyniant.

Mae'r rhan fwyaf o'r athrawon yn sefydlu perthnasoedd gwaith da gyda dysgwyr ac yn gosod disgwyliadau clir ar eu cyfer. Mae gan y rhan fwyaf o athrawon wybodaeth gadarn am eu pwnc a dealltwriaeth gyfredol o ofynion asesuadau allanol. Maent yn cynllunio'u haddysgu'n dda i sicrhau bod dysgwyr wedi'u paratoi'n effeithiol ar gyfer arholiadau allanol.

Mae'r athrawon mwyaf effeithiol yn cyfleu angerdd go iawn tuag at eu pwnc ac yn ysbrydoli'u dysgwyr trwy ddefnyddio strategaethau addysgu ystyrion. Mae llawer ohonynt yn trafod materion amserol er mwyn annog dysgwyr i gymhwyso damcaniaethau a chysyniadau i sefyllfaoedd go iawn. Hefyd, maent yn pwysleisio gwerth a phwysigrwydd darllen yn ehangach yn eu pynciau.

Arweinyddiaeth

Mae'r trefniadau ar gyfer arweinyddiaeth Safon Uwch mewn busnes ac astudiaethau cymdeithasol yn amrywio'n helaeth rhwng ysgolion a cholegau unigol. Strwythurau rheoli sydd wedi'u strwythuro ar sail disgyblaethau pynciau academaidd sydd fwyaf cyffredin mewn ysgolion, gyda llawer o golegau wedi'u trefnu ar sail meysydd galwedigaethol bras. Mae ychydig o golegau sydd â

niferoedd mawr o ddysgwyr Safon Uwch wedi sefydlu canolfannau chweched dosbarth pwrpasol, fel arfer gyda threfniadau arwain sy'n debycach i'r trefniadau mewn ysgolion uwchradd.

Mae llawer o ysgolion a cholegau'n cynnal adolygiadau o glystyrau pwnc neu gyrsiau. Fodd bynnag, mewn lleiafrif o ddarparwyr, nid yw'r prosesau hyn yn nodi cryfderau allweddol a meysydd i'w gwella mewn pynciau penodol yn ddigon cadarn.

Mae llawer o ysgolion a cholegau'n tueddu i ganolbwyntio'n bennaf ar gyfraddau llwyddo mewn Safon Uwch neu ddata cwblhau'n llwyddiannus ac ni roddant ddigon o sylw i'r radd a gyflawnwyd na faint o gynnydd mae'r myfyriwr wedi'i wneud. Hefyd, nid yw lleiafrif ohonynt yn cyfrif ddigon am berfformiad ar lefel UG wrth werthuso perfformiad pwnc. Mae llawer o ganolfannau'n pennu graddau mynediad gofynnol mewn TGAU Saesneg neu fathemateg i ddysgwyr allu astudio rhai pynciau, fel economeg neu seicoleg. Gall yr arfer hon gam-ystumio data cyrhaeddiad ac, felly, mae'n bwysig ystyried data gwerth ychwanegol wrth gymharu canlyniadau ar draws darparwyr.

Mae ychydig ysgolion a cholegau yn gweithio mewn partneriaeth â darparwyr eraill i ymestyn y dewis o bynciau sydd ar gael. Ond, mewn llawer o'r partneriaethau hyn, nid yw'r trefniadau sicrhau ansawdd yn ddigon trylwyr i nodi meysydd i'w gwella yn gywir.

Mae'r rhan fwyaf o athrawon yn nodi mai cymorth sydd ar gael trwy fwrdd arholi CBAC yw'r brif ffynhonnell ddysgu proffesiynol ar gyfer y pynciau hyn, naill ai drwy rwydweithiau pwnc neu yn gysylltiedig â rolau fel arholwyr Safon Uwch. Bach iawn o gymorth pwnc y mae'r consortia rhanbarthol yn ei ddarparu yn gysylltiedig â'r pynciau hyn. O ran mwyafrif athrawon y pynciau busnes ac astudiaethau cymdeithasol, nhw yw unig athro Safon Uwch y pwnc yn eu hysgol neu goleg. Yn ogystal â chyfyngu ar gyfleoedd gweithio cydweithredol, gall hyn arwain at anawsterau cyflenwi ar gyfer dosbarthiadau pan fydd aelod staff yn absennol, yn enwedig os bydd hyn am gyfnod estynedig.

Yn sgil diwygio Safon Uwch ac UG yn ddiweddar, bu newid o ran y corff dyfarnu ar gyfer pynciau busnes ac astudiaethau cymdeithasol. Mae oedi cyn bod deunyddiau ac adnoddau ar gael ar gyfer rhai pynciau wedi ychwanegu at yr heriau y mae dysgwyr ac athrawon wedi'u hwynebu. Mae argaeledd adnoddau cyfrwng Cymraeg, gan gynnwys gwerslyfrau, yn parhau'n her benodol.

Argymhellion ar gyfer ysgolion a cholegau:

Argymhelliad 1

Dylai ysgolion a cholegau addysg bellach:

Gryfhau'r cyfleoedd i ddysgwyr ddysgu rhagor am opsiynau pwnc newydd, fel pynciau busnes ac astudiaethau cymdeithasol Safon Uwch, cyn dewis eu pynciau yn derfynol.

Argymhelliad 2

Dylai ysgolion a cholegau addysg bellach:

Weithio'n gydweithredol ag ysgolion a cholegau eraill i rannu adnoddau dysgu, yn enwedig adnoddau cyfrwng Cymraeg, a chynyddu'r cyfleoedd dysgu proffesiynol

i athrawon pynciau busnes ac astudiaethau cymdeithasol Safon Uwch.

Argymhelliad 3

Dylai ysgolion a cholegau addysg bellach:

Gryfhau'r prosesau monitro a gwerthuso ar gyfer pynciau busnes ac astudiaethau cymdeithasol Safon Uwch i sicrhau bod athrawon ac arweinwyr yn gallu nodi cryfderau a meysydd i'w gwella yn gysylltiedig ag addysgu, dysgu ac asesu.

Ymateb Llywodraeth Cymru i argymhellion 1-3:

Mae Llywodraeth Cymru yn cefnogi'r argymhellion a bydd yn eu codi wrth ymgysylltu ag ysgolion a cholegau addysg bellach, ynghyd ag awdurdodau lleol, consortia rhanbarthol a rhanddeiliaid eraill.

Mae Llywodraeth Cymru yn y broses o drefnu bod staff sy'n gweithio mewn colegau addysg bellach yn gallu defnyddio Hwb i rannu adnoddau dysgu digidol, ac i gydweithio a rhwydweithio'n broffesiynol. Cytunwyd y dylid gohirio'r broses o gyflwyno cyfrifon Hwb i staff addysg bellach yn sgil Covid-19, ond caiff amserlen ddiwygiedig ei thrafod yn fuan gyda sefydliadau'r sector.

Argymhellion ar gyfer awdurdodau lleol a chonsortia rhanbarthol:

Argymhelliad 4

Dylai awdurdodau lleol a chonsortia rhanbarthol:

Hwyluso mwy o gyfleoedd dysgu proffesiynol i athrawon pynciau busnes ac astudiaethau cymdeithasol Safon Uwch

Argymhelliad 5

Dylai awdurdodau lleol a chonsortia rhanbarthol:

Gynorthwyo ysgolion i werthuso effeithiolrwydd eu darpariaeth Safon Uwch a datblygu cynlluniau gwella targedig.

Ymateb Llywodraeth Cymru i argymhellion 4-5:

Mae Llywodraeth Cymru yn cefnogi'r argymhellion.

Mae Llywodraeth Cymru yn cyllido'r consortia rhanbarthol i gynnig darpariaeth dysgu proffesiynol a hwyluso rhwydweithiau pynciau i gefnogi'r arlwy Safon Uwch. Bydd Llywodraeth Cymru yn tynnu eu sylw at yr argymhellion hyn fel sail i'w gwaith cynllunio.

Argymhelliad 6

Dylai Llywodraeth Cymru:

Fynd i'r afael ag argaeledd cyfyngedig adnoddau dysgu cyfrwng Cymraeg Safon Uwch, gan gynnwys gwerslyfrau, yn y pynciau hyn.

Ymateb Llywodraeth Cymru: **Derbyn**

Mae Llywodraeth Cymru yn buddsoddi hyd at £1 miliwn bob blwyddyn mewn adnoddau Cymraeg i gefnogi'r gwaith o addysgu a dysgu cymwysterau. Mae grantiau wedi cael eu dyfarnu i CBAC a'r Coleg Cymraeg Cenedlaethol er mwyn mynd i'r afael â'r gofynion o ran adnoddau ar gyfer cymwysterau ôl-16. Drwy'r grantiau hyn, mae fersiynau Cymraeg o werslyfrau yn cael eu creu yn ogystal ag adnoddau digidol a deunyddiau i athrawon ar Hwb. Bydd Llywodraeth Cymru yn adolygu'r ddarpariaeth bresennol ac yn ymgynghori ag ymarferwyr ynghylch anghenion pellach.

Manylion cyhoeddi

Dyddiad cyhoeddi – 4 Awst 2020

Caiff yr adroddiad ei gyhoeddi ar neu ar ôl 4 Awst 2020, a bydd modd ei weld ar wefan Estyn.

Mae'r ddogfen yma hefyd ar gael yn Saesneg.
This document is also available in English.

ISBN Digidol 978-1-80038-973-1

© Hawlfraint y Goron Awst 2020
WG41065